Ч. 211 (10.888). Львів, пятниця 24. вересня 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Політична сензація.

Буджетова комісія відкидає буджетову провізорію в урядовій редакції.

Варшава, 23. вересня 1926.

На вчорашньому засіданні соймової буджетової комісії переведено подрібну дискусію над буджетовою провізорією на четвертий квартал і доповненнями на третій квартал ц. р. Вислід нарад комісії був політичною сензацією, бо комісія відкинула буджетову провізорію в урядовій редакції, переводячи в ній цілу низку змін, хоч проти того енергічно протестував мін. скарбу Клярнер, що був присутний на засіданні.

Важніші ухвали комісії такі: При ст. 1. ухвалено внесення пос. Здзєховського на скерчення доповнень у диспозиційнім фонді мін-ва закорд. справ на суму 1,625.280 зол. При ст. 2. пос. Морачевського поставив внесення на вставлення до буджетової провізорії 27 міл. зол., призначених на підвишку урядничих платень. На покриття того видатку пропонував він енергічне стягання маєткового податку. Одначе це внесення відкинено. Найважніше голосування відбулося над ст. 3., де ухвалено проти виразного спротиву мін. Клярнера внесення пос. Здзєховського, аби видатки на четвертий квартал обмежено до 450 міл. зол. (в уряд. редакції вони виносять 487 міл. зол.). Внесення пос. Здзєховського перейшло. Крім того ухвалено внесення пос. Міхальського, що в будучности кожний міністр має бути відповідальний за перекроччення буджету.

Всі ті зміни перейшли в другому читанні. Зараз після того мін. Клярнер порозумівся телефонічно з прем. Бартлем, а вислідом їх розмови було пересунення засідання на пополудне. Слід зазначити, що цей вислід голосування уряд уважає за political заповів, що оскільки буджетова провізорія не буде ухвалена в урядовій редакції, то уряд Бартля витягне з того факту відповідні консеквенції.

Пополудні відбувалися засідання ріжних соймових клюбів, щоб заняти становище до створеної ситуації. Вияснення політичної ситуації слід сподіватися в четвер передполуднем, бо тоді стане перед буджетовою комісією сам прем. Бартель і має надію переконати її членів про конечність ухвалення буджет. провізорії в урядовій стилізації.

Після нарад у Туарі.

Женева, 22. вересня 1926.

Мін. Штреземан кинув Женеву в середу пополудні. Перед виїздом сказав закорд. журналістам, що їде до Берліна, щоби дати Раді міністрів пояснення в справі переговорів у Туарі. Мін. заявив, що його женевська політика основувалася на великій парл. більшости, а ще значнішій більшости народу.

Щодо нарад із Бріяном Штреземан іще раз ствердив, що в нарадах тих говорено не лише про зменшення контингенту військ в Надренії, але ходило в них також про повне звільнення того терену та про поворот басейну Саври до Німеччини. Згадуючи про право самоозначення народів у звязи з можливістю переведення плебісциту в басейні Саври, Штреземан зазначив, що неправдиві є твердження, начеб він робив такі натяки на анексію Тиролю або прилучення Австрії до Німеччини. Смішно є вірити, начеб у Туарі переведено новий поділ Европи. У взаєминах Франції та Німеччини зроблено значний крок вперед. Поправа ця причиниться значно до европейського порозуміння.

Вкінці Штреземан сказав, що Німеччина не займенує постійного представника в Раді Ліґи, бо міністр бажав би, наскільки це можливо, брати участь у засіданнях Ради і зборах, щоб угрунтувати свої особисті взаємини з тими держ. мужами, котрих великий досвід кермував досі Ліґою. Вкінці міністер зазначив, що виїздить до Берліна вельми вдоволений зі свого побуту в Женеві.

На банкеті, який видала німецька кольонія в честь Штреземана, заявив Штреземан, що святочне приняття Німеччини до Ліґи Націй є доказом, що питання відповідальности за війну полагоджено безпосередньо та що обвинувачення Німеччини народи, заступлені в Лізі Націй, взяли назад.

Наради в Сан-Себастіяні.

Льондон, 22. вересня 1926.

Тутешні фінансові кола слідкують із великим зацікавленням подорож німецького мін. скарбу Райнольда до Сан Себастіяна. Виїхало там кількох американських банкірів, між ними представник банку Морґана. Зачувати, що там іїмуть вступні переговори в справі великої позички для Німеччини, опертої на основі маркової валюти. Позичка в значній части мала би вможливити німецькому урядові уділення Франції більшого зачету на будучі виплати, що виходять із пляну Доза в заміну за евакуацію Надренії. При цій нагоді торкнуться справи Евпен і Мальмеді.

Новий держ. переворот у Греції?

Відень, 22. вересня 1926.

„Дайтше Альґ. Цтґ." повідомляє з Атен, що в звязи з подорожею короля Юрія до Румунії розійшлися в тамошніх політичних колах чутки, що заноситься на новий державний переворот для привернення монархії в Греції у порозумінні з Кондилісом. Бувш. посол Патраліяс, приятель короля, заявив, що привернення монархії в Греції є лише питанням часу.

Стріча Мусолінія з Чемберленом.

Рим, 22. вересня 1926.

Часописи потверджують вістку про пляновану стрічу Чемберлена з Мусолінієм. Стріча буде мабуть на Чемберленовім яхті. Наради мають торкатися головно Танжеру.

Литовсько-радянські наради.

Варшава, 22. вересня 1926.

З Ковна повідомляють, що в найближчому часі буде підписаний важний політичний документ, який управильнюватиме взаємини між Литвою і СРСР. На основі договору СРСР. м. и. визнає кордони Литви, усталені договором з 1920. р. Радянське посольство в Ковні предложило литовському мін. закорд. справ проєкт торговельного договору, який передбачує утворення в Ковні постійного радянського представництва з екстериторіяльними правами.

Ще одна політична качка.

Український університет у Кремянці?

Варшава, 22. вересня 1926.

В деяких польських посольських колах кольпортують вісти про те, що уряд Бартля має намір вибрати на осідок українського університету місто Кремянець на Волині, бо, мовляв, ні в Луцьку ні в Станиславові нема на нього відповідних приміщень. Чи в цих поголосках не криється який провокаційний підступ, не можна було розвідати.

Розправа проти Бобинського.

Львів, 23. вересня 1926.

Довідуємося, що розправа за державну зраду проти був. відповідального редактора „Світла", молодого поета Василя Бобинського, розписана на 4. жовтня ц. р. Розправі проводитиме радн. Ангельський.

Біржа.

Гроші.

Доляр у приватних оборотах 8·98—8·99.

Збіжжя.

Дальше зацікавлення пшеницею і житом. Головним відборцем є зах. Галичина і Гор. Шлеськ. Попит за ячменем для Конґресівки. Тенденція дальше звижкова. Настрій вельми оживлений. Пшениця двірська 45—46, пшениця селянська 42·50—43·50, жито галицьке 31—32, ячмінь 27—27·—0, ячмінь пастівний 24·75—25·25, овес 23·50—24·50, гречка 27—29.

„На зразок Швайцарії".

Львів, 23. вересня 1926.

Теперішній польський міністр освіти проф. Суйковський в своїм творі „Polska Niepodległa" пише про закон з 31. липня 1924, між иншим ліквідуючий українське шкільництво, таке:

„Розглядаючи окремо національно-польський простір і мішаний терен, мусимо зазначити, що на обох тих теренах як польська державна думка присвічує співжиття на зразок Швайцарії або Финляндії. Та думка обходила в Польщі свій тріумф дня 31. липня 1924, коли то польський сойм ухвалив закон про національні меншости. Слід тямити, що той нечуване далекосяглий соймовий закон перейшов голосами правиці і лівиці, себ-то — що він був висловом політичного зрозуміння цілим польським загалом".

Той „тріумф" з 31. липня 1924, „тріумф" всього польського загалу, правиці, лівиці і центра, у якого висліді розторощено останки українського шкільництва (в Галичині з часів австрійських, а на Волині з часів австрійської окупації й української державности), називає проф. Суйковський полагодженням національної квестії на зразок Швайцарії або Финляндії. Ми й не знали, що живемо в ідеальних міжнаціональних відносинах Швайцарії чи Финляндії. Колиб не „освідомлююча" роля книжки проф. Суйковського, то ми й далі булиб, очевидно, хибно думали, що живемо в Румунії. Тільки досі ми в своїй ігноранції зовсім инакше, очевидно, зовсім помилково уявляємо собі Швайцарію і Финляндію. Ми уявляли собі, що швайцаризація чи финляндизація міжнаціональних відносин виявляється в забезпеченні кожній національности (в Швайцарії: Німцям, Французам й Італійцям, а у Финляндії: Финам і Шведам) їх рідної, виключно національної школи та повної націоналізації всіх державних і громадських установ на даній національній території або рівноправности всіх мов у публичному житті мішаної території. Тимчасом з книжки проф. Суйковського довідуємося, що воно не так, що швайцаризація виглядає зовсім инакше. По рецепті проф. Суйковського швайцаризація є синонімом знищення школи даної (в конкретному випадку: української) більшости, зведення української мови до становища необхідної конверзації в суді, ліквідація її в адміністрації, на почті, залізниці і т. и.

Висловом швайцаризації по рецепті проф. Суйковського є реґуляція міжнаціональних відносин на українській і білоруській національній території на основі закону з 31. липня 1924, який він називає „законом про національні меншости". Ця територія в польських устах носить термін „мішаної", хоч навіть польська фальшована і неповна статистика з р. 1921 стверджує, що вона має українську чи білоруську біль

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 430/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 430 (10,887) z dnia 19. września 1926 r. pod tytułem: „Magna charta" w ustępach między słowami: a) dalekosiabłosty a Tymczasom, b) słowom bez niczoho a Az todi, todiżeż c) w ustępach od słów I toma wojny do końca tegoż artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 18. IX. br. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą nastąpnanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. i. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę po 400 Zł. P. Lwów, dnia 20. września 1926. r. Hawel.

Red. czas. „Dilo" Pr. 428/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 2/7 (10884) z dnia 18. września 1926 r. pod tytułem: 1) „Bez wiliy" w ustępach między słowami: a) neporusznym, a) sprawa wsenarodnioho, b) sanacijnoho urjadu a Nedostacza probramy tudiż c) w ustępie od słów: Prawda jiji „wyriszuwannja", 2) „Krok wpered, dwa w zad" w ustępach między słowami: istnuje... a jedynym zawiera znamiona zbrodni z § 65 a ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 17. września 1926 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedz. redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 i. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 18 września 1926. Hawel.

біто. Прокуратор у своїм слові зрікся обвинувачення лише одного обвин. Зарїцького, а решту обвинувачених поділив на 3 групи. До I. групи він зачислив щось коло 10 селян з Онуфрієм Литовиком на чолі, яких назвав „філярами" комуністичної організації. Другу групу — по думці прокуратора — також коло 10 осіб, складають видатні комуністичні діячі — секретарі, скарбники та голови „ячейок". Решту назвав прокуратор звичайними членами організації. Всіх прокуратор обвинувачує з 102. арт. карного кодексу. З оборонців перший говорив адв. Криницький, який у своїй промові заперечував твердження прокуратора. Другий говорив посол Підгірський. У своїй промові зазначив він, що причиною увязнення обвинувачених і самого процесу — є національне українське тло. Пробудження серед селян національної свідомости, шкільна акція — це перша причина, чому 50 селян відірвано від праці, 8 місяців продержано у вязниці і тепер посаджено на лаву обвинувачених. Маючи згори дану схему комуністичних організацій, політична поліція лише поставила в ту схему чемних 18 людей. Адвокат Вас. Пантелевич — розбиває так зв. „доводи" обвинувачення. Признання арештованих у вступному слідстві є вимушені, цей примус доказано на суді. Позатим нема ніяких доказів вини. Не „відкрито" ані одної конференції, ані одного засідання, нікого не зловлено при вивішуванні плякатів. Із-за недостачі доказів вини — просить увільнити обвинувачених.

Вирок має бути оголошений дня 21-го вересня в 12. год. в полудне.

Берестє, 18. вересня 1916 р.

Очевидець.

Оборона житія.

За долю вдів і сиріт по священиках.

(Стаття надіслана.)

„Вдова по священику, що розуміється на господарці, пошукує місця у вдівця, або безженного священика. Зголошення під: Праця".

„Інтелігентна жінка, середніх літ, сирота по священику, глядає місця до заряду дому. Листи слати до адміністрації під „Климентина".

„Укінчена семінаристка, сирота по священику, пошукує посади: учительської, бюрової або домашньої інструкторки. Адр. Сербинська, Семаківці п. Городенка".

„Вдова з священичої родини, працьовита, розуміється на господарстві і кухні, пошукує місця до заряду на селі або в місті. Ольга Доманська, Заболотці к. Бродів".

„На станцію прийме учеників (иць) вдова по священику. Лотоцька, Львів, вул. Тереси 26|I.

(„Діло" ч. 109 з 28. VIII. 1926 р. Дрібні оголошення).

В одному числі одинокого українського щоденника аж 5 оголошень вдів і сиріт по священиках. Шукають праці, щоби здобути сякі-такі засоби до життя. Тимчасом в тому самому числі „Діла" є тільки одно оголошення з вільним місцем до праці, місце слуги до всього і то на селі.

Коли приглянемося вблизька нужді і горю вдів та сиріт по священиках, коли відчуємо їх пониження та грубости, що випадають на їх долю від своїх та чужих, коли заглянемо до тих нор, що становлять їхні мешкання, тоді стануть нам зрозумілі цитовані вгорі оголошення. Вони являються голосом розпуки тих, що тонуть в бурхливій, жорстокій, життєвій бурі.

Хто матиме на увазі те, що вдова по священику, вихована нпр. в місті, — на жаль мало підготовлена до чорної роботи — заробляє з дітьми на прожиття, як денна робітниця у селян, і то як робітниця принята з ласки, то щемить серце зі сожаління, лють огортає людину на тих, що вихіснувавши найгарніші літа жінки, виснаживши найкращі її молоді фізичні сили, не подбали про те, щоб по їх смерти забезпечити сяк-так останні її літа.

Хто знає життя і хазяйство священика, той знає, чим є попадя на попівстві. Вона не лише є жінкою і матірю його дітей, не лише безплатною газдинею і кухаркою та економом, — але нераз бачила я, що вже виручувала свойого мужа у веденні метрик та полагоджуванні кореспонденцій і т. и.

Тихо, без претенсії до радощів життя, з малими аспіраціями, котрі й так лишаються лише мріями, над якими буденне життя, проведене в великій праці, переходить до денного порядку, — живуть жінки наших священиків.

В праці пройшло життя і не стямилася, як не стало її мужа й пана, а з ним вигасло все, і вона стала перед простим і страшним питанням: що далі?

Так, і що далі?

Стоїш перед тим питанням і страх тебе огортає, а разом з тим набираєш переконання, що еп. Хомишин має безперечно рацію, коли вводить целібат, тим самим охороняє сотки жінок від нужди, пониження, а може й самогубства. Хто не вміє і не хоче забезпечити екзистенції найближчої рідні, хто дає в поневірку кров свої крови, не варт втішатися тим, що життя дало людині як найвище добро, не варт засновувати семі, не варт в свойому серці леліяти мрії про свойого сина, не варт, — хіба по закутках, нелегально почути величне слово: тату!...

В часі, коли всі суспільні верстви гуртуються та забезпечуються, не жаліючи сил та гроша, нераз останнього, щоб в поневірці та нужді не оставити своєї рідні, одні лише священики ходять заморочені, зі словами: „якось то буде, до смерти вистане мені, а потім — та є ще добрі люде, то заопікуються моєю ріднею"!

Так потішають та розраджують себе й своїх забуваючи, що людські серця в боротьбі за хліб, стають чимраз жорстокіші, свої чимраз менше реагують на прохання бідної вдовиці.

Нераз один цинічний погляд нашого потентата вистарчить, щоб відібрати біднязі рештки енергії до життєвої боротьби.

Ще недавно отвором стояли двері гостинних попівських порогів її мужа, господаря дому, ще недавно не одним роздавала добро, підтримуючи їх матеріяльно, може навіть у душі жевріла іскра надії, що може колись і вона в потребі знайде відгомін свойого вчинку. Одначе тепер, будучи в потребі, бачить, що для ньої зледовітіли серця колишних другів, що холодом віє від них.

Ті гроші, що їх колись її муж примусово складав до вдовичого фонду, це капля в морі, бож з кількох мізерних золотих, що їх дає вдовичо-сиротинський епархіяльний фонд, годі вдержати себе й дітей, не то на давній суспільній позиції, але навіть і при житті.

Нефахові люде, що взялись заряджувати тим фондом, не зуміли піднести його до ряду обезпечевих суспільних інституцій, а полишили його філянтропійно-гуманітарним комітетом і ведуть далі без належитого фахового обчислення.

Варта поглянути хочби на працю на тому полі товариства слуг св. Зити. Там члени товариства, нездатні до праці, знаходять спочинок у своїх домах, а коли не мають праці, одержують працю в своїх городцях і хазяйствах (Зимна-вода к. Львова).

Як бачимо, організувались самі найбідніші.

Чомуж не можуть до цього взятися і інтелігентні священики та їх жінки?

Зрештою і в нас маємо вже подібні інституції.

Пенсійний Інститут Українських Приватних Службовиків у Львові, як це видно з його останнього звіту за 1925 р., дбаючи про забезпеку старечих рент службовиків українських народних установ, про їх жінки й діти, старається відповідно льокувати свої фонди в твердій доляровій валюті, в закупні домів у Львові.

Фахово адміструється майном інституції на основі асекураційно-технічних правил, обчислюється та укладається біланс, нормується права й обовязки обезпечених і дається членам куди краще забезпечення, як священичий вдовичо сирітський фонд.

Чому тим слідом, взором Пенсійного Інституту українських приватних службовиків не піти би і нашим священикам і їх жінкам?

Статистика виказує, що на західних українських землях під Польщею буде українських жонатих священиків (католицьких і православних) 3—4 тисячі. Коли додати до цього ще дяків, то це булаб сильна основа — або до створення свойого окремого пенсійного заведення, або колиб ще зустрічалося з трудношами — то можнаб увійти в порозуміння з Пенсійним Інститутом українських приватних службовиків у Львові та вступити в його члени, що при добрій волі є можливе, а навіть пожадане.

Адже священики чи дяки такі самі службовики нашого народа, як і урядовці українських національних установ, забезпечення перших так само важне, як і забезпечення других.

Над тим повинні застановитися всі заінтересовані в цій справі та взятись до праці, заки ще не запізно.

Думаю, що тих кілька слів не прогомонять безслідно, що вони найдуть відгомін у наших мужів священиків і у нас самих, бо всі ми хіба відчуваємо горе і біль опущеної вдовиці і нещасних сиріт.

Думаю, що будемо шукати виходу з дотеперішнього положення, що приноровлюючись до нових тяжких обставин, будемо старатись краще подбати про забезпечення своєї долі.

Ставлячи конкретно справу, вважаю вказаним, щоби справою забезпечення вдів і сиріт по священиках занялися священики та їх жінки, а в першій мірі комісії, що управляють фондом вдів і сиріт по священиках усіх трьох галицьких епархій.

Думаю теж, що в цій справі скаже своє слово поради фахова й авторитетна на тому полі наша пенсійна українська інституція „Пенсійний Інститут Українських Приватних Службовиків" у Львові.

Попадя.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Пятницю 24.IX. Жидачів.
Субота 25.IX. Болехів.
Неділя 26.IX. Болехів.
Понеділок 27.IX. Долина.
Второк 28.IX. Долина.
Пятниця 1.X. Дрогобич.
Субота 2.X. Дрогобич.
Неділя 3.X. Борислав. 193 37-?

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Четвер 23. IX. Перемишль.

Пятнацятьлітний зїзд Товаришів, які зложили матуру в українській гімназії в Перемишли 1911 р. відбудеться дня 29. вересня ц. р. в Перемишлі. Заупокійна Служба Божа за померших Професорів і Товаришів відбудеться того самого дня о год. 8. рано в катедральній церкві. Хто з товаришів не зголосив ще своєї участи, хай негайно це зробить на адресу: Олександер Костик Львів, Ринок 10., „Діло". — *Д-р Дашкевич Роман, Костик Олександер.* 2—2

Загальні Збори філії Тов-а „Союз Українок" в Яворові, відбудуться дня 3. жовтня в салі Бесіди в год. 4. поп. Проситься жіноцтво о численну участь. — ВИДІЛ. 587 1—1

Народне віче в Озірній, пов. Зборів, відбудеться дня 27. вересня ц. р. в год. 12. в полудне. — Повіт. Нар. Комітет УНДО в Зборові.

Курс шиття біля та кравецького крою заходом і в забудованнях монастиря СС. Василіянок при вул. Потоцького 95 уряджує Патронат для розвою ремесла при Уряді Самоврядім. Курс тревати буде 9 місяців від 1. жовтня до 30. червня 1927 а наука буде відбуватися що другий день пополудни від 3—6 год. Приймається дівчат, що покінчили 7. кл. народню або 3 кл. гімн. та мають принаймеше 15 літ. Вільних ще є 15 місць. Оплата виносить по 15 зл. місячно. По укінченню науки курсантки дістануть дипльоми визволення, які дають їм право отворити собі робітню біля сейчас а по відбуттю дволітньої практики робітню жіночого кравецтва. Зголошення щодня приймає Ігуменет. 549 2—3

Важне для нашого студентства і громадянства! Вписи на починаючіся 4. жовтня 1926 р. 4 попол.: 1) однорічний курс торговельний з пляном курсу абітурієнтів, 2) кооперативний річний курс вишколу для образування кооперативних організаторів, 3) піврічні курси торговельні для всіх, 4) курси мов новітних: французької, англійської і російської для початкуючих і тих, що вже вчилися, приймає щоденно до полудня устно і письменно до дня 3. жовтня 1926 **Торговельна Школа у Львові, вул. Корнзктів 1.**

хто кермує шкільництвом „пз kres ch“: міністр Суйковський чи п. Марцелі?

Ще одна замітка: Як відомо, в створених умовинах польська преса, особливо „кресова“, і то покрою „Słow-a Pol-k-ого“ має непереможний вплив на урядництво. Не вільні від цього впливу й директори гімназій, які привикли до того, що за них „думає“ п. Прушинський. Перестерігаємо їх перед підчинюванням себе і кермованих ними шкіл карколомним „льогічним“ висновкам п. Прушинського. Рабська звичка підчинювання неофіційному міністрові освіти для „кресів“ повинна зробити місце льоґіці й особистій гідности. Можемо навіть мати зрозуміння для їх карієровичівського змагання повсякчасно підкреслювати свою „льояльність“, але одночасно зазначуємо, що коли так, то та „льояльність“ в першу чергу повинна бути адресована офіційному, відповідальному міністрові освіти, а не покутному вшехпольському агітаторові.

До спільного знаменника.

Обєднанські здвиги соціялістичних партій.

V.

Розглядаючи маніфестаційні заяви двох народницько-соціялістичних партій: „Народньої Волі“ і „Сел. Союза“, проаналізували ми мотиви і цілі обєднанських здвигів. Для яснішого зясування справи зупинилися ми коротко на історії тих партій, а радше тих груп, з яких вони виросли. В одній і другій партії ми бачили приспішену еволюцію.

В „Народній Волі“ та еволюція була більш природною і послідовною. З москвофільської народницько-соціялістичної групи вона ставала (поки-що тільки теоретично) пролєтарською партією взагалі. Одночасно, піддаючись залізній льоґіці фактів, вона, щонайменше pro foro externo — перейшла на український ґрунт, хоч ще не перейшла зовсім на українську плятформу, акцентуючи свій інтернаціоналізм, мабуть тільки тому, щоби не відтручувати від себе тих своїх прихильників москвофілів, які не могли чи не хотіли поспішати за еволюцією своїх керманичів. Таким чином „інтернаціоналізм“ є тут у першу чергу покришкою москвофільських настроїв.

Тієї, будь-що-будь природної й послідовної еволюції, яку в загальному бачимо в „Народній Волі“, важко добачити в „Сел. Союзові“. Будучи партією українською, виявляє він безнастанні хитання, спотикаючись то на точці соціялізму, то на точці націоналізму. Його ініціятори перейшли вже огонь і воду: від неозначеної соціялістичности до у-ес-депівства, від цього останнього до безпартійности, від безпартійности до сель-союзництва. Будучи партією, формально і фактично, наскрізь селянською, в практиці далекою від соціялізму (який важко погодити з селянським світоглядом), а зближеною до партії соціялістично-радикальної, „Сел. Союз“, замісць обєднатися в першу чергу з радикалами, єднається з „Нар. Волею“. Змагання „Нар. Волі“ обєднатися з „Сел. Союзом“ є на скрізь природне і послідовне, але змагання „Сел. Союза“ обєднатися з „Нар. Волею“ є вислідом тієї ломаної лінії, якою він ступає від 1924 р., заплутуючись між УНДО-ом, радикалами, пепесівцями й навіть комуністами.

До тогож мета обєднання є менше позитивна, а більше неґативна. Бо яка позитивність криється в тому, щоби знищити впливи УНД-а, або створити „селянсько-робітничий фронт“, коли обі, на нуту обєднання настроєні, партії не мають в своїх рядах більше, як дві десятки робітників, і то певно некваліфікованих? Розмірна легкість, з якою народовольці й сель-союзники створили, а може й розбудували свої партії, вказує, що створити політичну партію не дуже то важко. Треба тільки зібрати гурток ініціяторів, через рік-два видавати тижневик, придбати кілька соток читачів, а одночасно й прихильників, опісля на ad hoc скликаній конференції чи зїзді зафіксувати голошені кличі в плятформі чи програмі, і партія готова. А зріст партії в даних умовинах (бо ще ніодна з них не мала змоги спробувати своїх сил хоч би у виборчій кампанії) відбувається шляхом віч і вписування селян у члени партії за одноразовим зложенням дрібної пожертви, що називається шумно „партійним податком“. Одначе не в провізоричних, принагідно приєднаних і мало освідомлених членах лежить сила партій. Вона спирається на професійних, економічних і культурно-освітних організаціях, які є в руках даної партії. То є непорушна, тверда, гранітна база партії, з якої не зрушать її ніякі вітри, ані навіть „партійні“ члени, які сьогодні можуть бути в ППС. чи НПХ., а завтра в „Сел. Союзі“ і навпаки. Важко говорити про професійні, економічно-фінансові чи навіть освітно-культурні організації „Сел. Союза“ чи „Нар. Волі“, а тому й тріюмфальний похід „Сел. Союза“ на Галичину через барикади „сокальського кордону“ виглядає щонайменше смішно.

Але уявім собі на хвилю, що наполеонський універсал пос. Маківки здійснюється, що „Сел. Союз“, обєднавшись з „Народньою Волею“ в один „селянсько-робітничий фронт“, справді зміг з лиця землі стерти ненависне „пансько-буржуазне“ У. Н. Д. О., але чи він мав би дані заняти місце Українського Нац.-Демократичного Обєднання? Чи збаламутивши своєю низько сортною демагогією народні маси, він не лишив би за собою організаційного побоєвища, замісць хоч такої організації, яку уявляє собою УНДО? „Сел. Союз“ і „Народня Воля“, маючи слабкі або й ніякі економічні, професійні й освітно-культурні організації, поваливши УНДО, розбивши його партійну організацію, розложивши своєю демагогією селянські маси, знищивши освітно-культурні й господарські установи, десятками літ здвигані національною демократією, — віднеслиб Пиргову побіду. Таж хіба ясно, що не вони булиб наступниками УНД-а, тільки хтось инший, сильніший від них. Своєю розкладовою роботою вони „прочищували“ ґрунт для тих, що вже мають економічні й культурні організації, отже для польських хлопських партій: „Пяста“ й „Хлопського Союза“, які віддавна чигають на наше селянство, а в найкращому випадку для комуністів, руководжених в наших умовинах здебільшого чужим нам національно елементом. Чи такою є мета обєднання? Можна ненавидіти УНДО, можна критично оцінювати його ролю, можна ривалізувати з ним, але реальною працею, творенням нових культурних й економічних станиць, і ніякий український громадянин, якщо він має дрібку почуття відповідальности за долю нації, не може й не сміє обєднуватися майже виключно на неґативній базі для валення, нищення, розкладу. Обєднуватися під таким прапором і з такою метою — значить: повертати до непочесної ролі Геростpата, бути сокирою на чужому держаку, а крім того в даних умовинах працювати ad maiorem Poloniae gloriam, може й несвідомо.

По широкому світі.

Союз французько-німецький є на думку англійської преси зовсім можливий, а навіть бажаний.

Національні чеські соціялісти виключили на своюму партійному конгресі Стжібрного з партії, більшістю голосів.

Становище в Еспанії зовсім неясне. Ходять чутки про зріст невдоволення серед війська правлінням де Рівери й останньою резиґнацією Еспанії в Лізі Націй.

НОВИНКИ.

— **Торговельна українська школа** у Львові (вул. Коринктів 1.) з правами прилюдности дістала на І-ший рік понад 50 зголошень так, що задля недостачі місця не могла всіх приняти. З огляду на більші управнення абсольвентів і потребу ширшої та основнішої торговельної освіти, школа переходить до 3-літнього пляну навчання. Зокрема зацікавлять неодного оголошені курси новітніх мов, яких потребу відчуває щораз живіше наше громадянство.

— **„Українське Мистецтво“**, журнал, що має на меті знайомити з нашим мистецтвом не тільки наш загал, але й чужинців, появиться у перших днях жовтня. Його зовнішній вигляд має наближуватись до аналоґічних чужинецьких видавництв. Все питання тільки в тому: чи найде така сміллива спроба бодай 500 передплатників між нашими земляками, про яких мистецькі потреби свідчать найкраще стіни їх хат — ряд страшних, старосвітських богомазів і базарної дешевизни. Вартісний образ українського маляра є там більшою рідкістю як чужинні килими, дорогоцінне золото або порцеляна.

— **З наукового життя.** Археоґрафічна Комісія української Академії Наук у Київі на засіданні в дні 9. травня ц. р. вибрала нашого відомого вченого д-ра Мирона Кордубу своїм членом.

— **Нові польські „фортеці“.** В Стецевій, пов. Снятин, посвячено на днях польську каплицю і „Дом Людови“. — В Зашкові, львівського повіту, збудовано завдяки обильним підмогам львівської міської ради костел і „Дом Людови“. — В Зимній Воді біля Львова приступає польський Сокіл до будови власної домівки і спортового майдану.

— **Ґрунтовий податок** у громаді м. Львова проголошує львівський маґістрат на підставі принятого закону. Є це окремий податок на ґрунти звільнені від загального державного податку і на площі, що мають характер будівельних. Означитимуть його окремі маґістратські комісії. Цікаво, що цей статут обовязує від 1-го червня, а оголошений є щойно 16. вересня.

— **Великоміський намул** заливає щораз більше Львів. Останніми днями відкрито, що „Американська каварня“ при вул. Городецькій була зорґанізована як справжня „яма“, з якої веселіші гості виходили без грошей, а працюючі там дівчата були звичайним „живим товаром“. Одночасно поліція шукає за портієром готелю „Сандомірського“ на вул. Жовківській, який приваблював на таку саму службу наївні сільські дівчата.

— **Пожежі.** У повіті Мостиска, в трьох селах згоріло кілька хат: у Калинові, Боївці і Золоткївцях. У двох перших — виною діти, що бавились сірниками, у третім — лен сушений на печі. — У Зубрі, біля Львова, на фільварку, що є власністю міста, згоріла стодола і копиці соломи. — Яворів, в якому вічно щось горить, мав бодай по сусідстві, в Коханівці, новий вогонь: наймит з пімсти підпалив господаря Гука. — У Заньковичах, у Самбірщині, підпалив хтось фільварок Ліфшица.

— **Бандитизм.** Між Жовквою і Висоцькою Волею на селянина напали бандити в масках і ограбили його. — Трьох бандитів з любачівського повіту стають перед львівським судом присяжних, обвинувачені у нападі на приходство Старе Село (Равщина) і пароха о. Гуру. — У Смольниці (Старосамбірщина) невідомі справники вбили купця Вольфа.

— **Хто має найкращі похорони?** Забитий три дні тому у бійці на Янівській вул. нотoрійний забіяка Гафтек діждався маніфестаційних похоронів. Його приятелі та знайомі зїхались перед анатомічний відділ шпиталю автами обсипали домовину білими рожами. Поліція лякаючись демонстрацій мусіла перешкодити походові, який всупереч наказові хотів іти на Янівський цвинтар Казимірівською вулицею.

— **Світова хроніка.** Чічерін видужав і почав урядувати. — Канал Ля Манш не дає спокійно спати плавцям: найшовся новий спортовець, Анґлієць Леслі, який переплив його в 13 год. і 56 хвиль. — В Анґлії останніми днями шаліють сильні бурі з громами. — Славний фінляндський бігун Нурмі перебіг у Відні 3 анґл. милі (4820 м.) в 14 хв. і 7·4 секунд. — На балтійській морі потонув шведський пароплав „Даґмар“; 10 осіб згинуло. — Французький летун Дорк установив новий рекорд на гидроплані з тягарем 500 кг.: 5475 м.; останній рекорд був 4871 м. — У бенґальській заливі, біля Калькути, потонув пароплав; з 200 осіб 170 згинуло. — Каторга на Сахаліні, яку скасували в 1917 р., відновлена радянським урядом для злочинців і політично засуджених. — День 21. вересня був в Анґлії одним з найбільше горячих у цій добі: у тіни було 87 ст. Фар.; попередню таку високу температуру памятають у 1870 р.

З судової салі.

Політичний процес проти українських селян у Берестю.

Берестє, 18. вересня 1926.

Дня 13. вересня ц. р. (в понеділок) розпочався, а в суботу ввечері скінчився великий політичний процес в поліському окружному суді проти 50 українських селян і 2 Жидів, мешканців околиці Камянця Литовського, берестейського повіту. Всіх обвинувачувано в приналежности до комуністичної партії Західної Білоруси. Всі обвинувачені селяне заявили себе в суді Українцями; до вини не почуваються. Всі вони жалувалися, що перші зізнання, які вони подали при вступнім доходженні, вимушено з них биттям і ріжними нелюдськими тортурами. Селяне — переважно молоді хлопці в літах від 17 до 30. Один лише обвинувачений має 40 літ. Серед них є богато свідомих Українців, які підчас шкільного плебісциту домагалися рідної української школи, збирали підписи батьків на шкільних деклараціях.

Склад суду: предсідник Реут, члени суду Клюковський і Цівчинський, обвинувачує прокуратор Петрусевич. Оборона складалася виключно з українських адвокатів: мец. Вол. Кривицького, посла Підгірського і мец. Вас. Панталевича. На столі перед судом лежать „доводи жечове“, комуністичні плякати паперові, полотняні, які невідомо які особи розвішували на гостинцях, на деревах, на хрестах, стовпах в січні ц. р. Лежить і одна стара рушниця.

Перед судом явилося богато свідків, як з боку прокуратора, так і з боку оборони. Свідки прокуратора — ріжні командантии, поліцаї явні і тайні доводили, що плякати — це робота обвинувачених, що поліції вдалося розкрити цілу комуністичну організацію, що ці обвинувачені — то є стовпи комунізму, свідомі карні члени тої партії. Натомісць оборона доказує, що більшість обвинувачених — це малограмотні люде, які ніякого поняття не мають не тільки про комуністичну партію Західної Білоруси, а взагалі про партії. Свідками оборони були посол д-р Дмитріюк та коло 25 селян. На домагання свідка посла Дмитріюка всі свідки оборони з виїмком Жидів, присягали в українській мові. Ніхто з свідків не бачив, хто вивішував плякати, натомісць усі майже стверджали, що при арештуванні обвинувачених

шість. Дійсними меншостями на цій українсько-білоруській території є Жиди, Поляки, Росіяне, спорадично Німці і Чехи, які до тогоже меншостями розсіяними, а не компактними. В Швайцарії чи Фінляндії закони забезпечують такі меншости, щоби їх охоронити перед нівеляційними впливами територіяльної більшости. У Польщі „швайцаризація" є зовсім иншого покрою. Тут, на національній українсько-білоруській території, йдуть ще далі, з розмахом переступаючи межі „швайцаризації". Тут охороняють не меншість перед більшістю, тільки „забезпечують" більшість перед одною з меншостей, перед меншістю польською і то так грунтовно, що й не лишається ніякої признаки з „привілеїв" більшости.

Висловом поправленої і згідно з новими кличами про право нації устійненої польської „швайцаризації" є в шкільній ділянці „співжиття" утраквістична школа, яка з педагогічно-освітнього боку є загально признаним абсурдом. Але щоби те „співжиття" і спільне виховання наладнати, переведено плебісцит батьків. А що він не йшов по лінії утраквізації, то його для цеї величньої мети пофальшували польські урядові й громадські репресійно-агітаційні чинники. А що утраквізм є абсурдом, то ті школи тільки називаються утраквістичними, а в суті річи є польськими. Так представляється „швайцаризація" проф. Суйковського.

Очевидно, не инакше виглядає вона і в світлі діяльности міністра Суйковського, який з ділянки теорії перейшов до практики. На початку своєї міністерської діяльности висловлювався він досить скептично про висліди польської „швайцаризації", не богато обіцював, але всетаки в сентиментальних словах маркував охоту хоч повірхового відвороту зі становища польської „швайцаризації" до иншої, може до тієї старої, може до швайцарської або фінляндської.

Чотири місяці минуло від того часу. І який вислід? Мін. Суйковський ще перейшов проф. Суйковського. Факти кричать про великі поступи польської „швайцаризації". Останки українських шкіл у Галичині (900 шкіл по „плебісциті" а 2.700 шкіл перед „плебісцитом" в Галичині) спішно „швайцаризуються" на польську моду. От exempli gratia згадаємо, що в Жовтанцях, жовківського повіту, в селі з 5 тисячами населення (4200 Українців, 400 латинників і 400 Жидів), аже після „плебісциту" остало чотири школи українські й одна польська (приватна). Тепер з початком шкільного року 1926/27 польську приватну школу злучено з одною українською, другу українську школу цілком зліквідовано, так що з пятьох шкіл остало три, а всі три школи перемінено на утраквістичні, себ-то спольонізовано. Иншими словами: польська „швайцаризація" доходить до краю. І ця величня „швайцаризація" зі силою lat-u morgen-u переваліоється через усю українську національну територію під Польщею. Засновано в якійнебудь маленькій кількахатній польській кольонії-присілку польську шкілку тепер ліквідується, злучується її з українською школою даного села, щоби таким чином мати притоку зутраквізувати, себ-то спольщити українську школу, якщо вона врятувалася перед „плебісцитовим" розбоєм. Але мін. Суйковський не в тімя битий. Він хоче й далі грати ролю лібераля, поступовця, демократа, і тому замовляє собі інтерпеляцію в побожної хадеції, ніби-то з приводу „нищення" польського шкільництва на „кресах". Хадеція знімає крик, інтерпелює, погрожує, польське „кресове" громадянство скликує віча, висилає депутації, „організації народові" трясуться з обурення на Суйковського, а півурядовий, радикально-демократичний „Глос Правди" в кореспонденції зі Станиславівщини спокійно ось як зясовує поступи „швайцаризації":

„Опіцію тутешнього громадянства займає тепер справа утраквізації кількох сільських шкіл в околиці Станиславова. Ворожі теперішньому урядові партії використовують ту ситуацію і говорять про національну кривду, хоч творцем відповідного закону в груднї 1925 р. був... п. Ст. Грабський. Закон передбачує всенародню школу з польською викладовою мовою в місцевостях, де зголоситься найменше 40 польських дітей, без огляду на переважаючу кількість дітей инших національностей. В згаданих селах на зголошених 10—20 польських дітей є 100—150 дітей українських, отже школи зутраквізовано. Одначе **учительки є Польками** і діти вже від першої кляси розпічнуть науку з польського букваря, хоч одночасно будуть вчитися з українського букваря (?!)".

Ось з приводу чого вноситься хадецькі інтерпеляції! Ось чому таке негодування на „швайцаризатора". Є це ніщо инше, тільки погарненька комедія, щоби тим криком гієн заглушити удари на дрібні останки українського шкільництва, щоби вовк був ситий і коза ціла, вовк денаціоналізації і коза польського демократичного радикалізму.

На початку нової доби.

Після виборів до Ради Ліги Націй.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 19. вересня 1926.

Вислід виборів до Ради Ліги Націй викликав у Німеччині більше або менше невдоволення, бо ніхто не сподівався такого складу Ради, в якому тільки Голяндія і Китай, а почасти ще й Італія стоять поза орбітою французького впливу. Після уступлення Еспанії та Бразилії з великим жалем принято факт, що в Раді не засідатиме далі Швеція, яка так завзято обстоювала права малих народів у Раді Ліги Націй, та що поза Радою опинилася Фінляндія, з якою лучать Німеччину не менше сердечні звязки. Натомісць між 14 членами Ради знайшлися поза Францією, Англією й Японією, не тільки Бельгія, Польща і Румунія, але й Чехословаччина, що всі разом звязані з Францією окремими військовими договорами й рахуються загально її найближчими співробітниками.

Вибори до Ради Ліги Націй вважають у Німеччині взагалі перемогою Французів і французької політики, але сам вислід виборів оцінюють ріжно, відповідно до партійного угрупування. При цьому підкреслюють, що коли говорити про те, що Німеччина в складі Ради Ліги Націй не осягнула кращих вислідів, то це не так вина німецької делегації, як наслідок хвилевого положення, проти якого не вдіяли нічого й англійські представники, для яких склад Ради вийшов також небажаний, може ще більше як для Німеччини.

Соціялістична й демократична преса, що від довшого часу заступає німецько-французьке порозуміння та зближення, не привязує тепер до французької перемоги такого значіння, як перед французько-німецьким зближенням, яке в тих сферах уважається вже якби доконаним фактом, що повинен незабаром привести значні й корисні наслідки для міжнародного й господарського розвитку Німеччини. Деякі органи преси розглядають у звязку з тим теперішні настрої й відносини французьких „сателітів" і не вважають їх при даних обставинах сліпими приклонниками Франції, якими вони були ще донедавна, та беззастережними противниками Німеччини. Зокремаж вибір Польщі вважає соціялістична й ліва преса конечністю, якої не можна було обминути, коли вже урядові німецькі кола рішилися на зближення до Франції, а підчас березневого збору Ліги Націй побачили, що недопущення Польщі до Ради Ліги Націй при теперішніх обставинах неможливе. Та одночасно майже вся німецька преса виступає проти наділення Польщі півсталим місцем, вважаючи, що Польща на те не заслугує.

Правительствена преса спокійно оцінює вислід виборів, але також не закриває правди й не щадить слів критики. Головний орган німецької народньої партії „Tägliche Rundschau" жаліє ізза теперішнього складу Ради, але вважає це наслідком уступлення Еспанії та Бразилії й становища Швеції, що ніяк не схотіла прийняти мандату. Жалко теж, що до Ради не вибрано Фінляндії, на якої місце прийшла Чехословаччина виключно тільки з огляду на особу заслуженого для Ліги Націй Бенеша. Таким чином французький бльок розпоряджає 5 певними голосами. Католицька „Germania", орган канцлера Маркса, зазначує, що вибори до Ради Ліги Націй принесли Німеччині значне розчарування, й називає новий склад Ради явним успіхом французької політики, яка мабуть тим разом перетягнула струну й поступила собі нерозважно. Одначе добрий політик мусить рахуватися з інтернаціональними симпатіями до Франції й не може оглядатися на хвилеві невдачі, а навпаки мусить працювати для будуччини, маючи довіря до власних сил, терпеливість і надію на нову реорганізацію Ради Ліги Націй. Німеччина не повинна завидувати успіхові Франції й мусить взоруватися на Англії, що спокійно приняла вислід виборів хоч він звертається проти неї не менше, як проти Німеччини. Зрештою не можна теж перецінювати французького успіху тим більше, що Бельгію й Чехословаччину можна тільки з застереженням вважати васалями Франції.

Подібно висловлюється і „Deutsche Allgemeine Zeitung", підкреслюючи, що Німеччина осягнула поки що не все, чого хотіла, у звязку з теперішнім укладом сил: відтепер матиме змогу особистої співпраці й особистого впливу на розвиток світової політики. В справі Польщі працює час у користь Німеччини й нема сумніву, що в 1929-ому році знайдеться певна більшість проти нового вибору польської республики.

Вибори до Ради Ліги Націй не можуть викликати одушевлення; вони вказують, що Франція, хоч покінчила вже — як це завважує „Frankfurter Zeitung" — з політикою морального упокорювання Німеччини, всеж таки не думає ще закинути політики реальних гарантій. Д-р Штреземан мав рацію, коли згадав, що світова політика у відношенні до Німеччини дійшла вже до купецького трактування справ на основі „do, ut des", і це належить уже вважати великим плюсом у порівнанні з недавними ще часами зперед Льокарна.

Тільки правиця поставилася до висліду виборів цілком негативно, вважаючи його великою невдачою Німеччини й тріюмфальною побідою Польщі. На гадку „Kreuzzeitung" Німеччину в Раді Ліги Націй вповні ізольовано, а сама Рада стала дійсним орудям побідних держав Антанти.

„Deutsche Tageszeitung" звертає особливу увагу на скріплення французько-польської політики, яка старатиметься не допустити до сповнення німецьких надій на Сході. Німеччина стрінеться завсіди з польським ветом, коли тільки схоче спробувати змінити хоч трохи версальські кайдани, й не потрапить переперти ніяких корисних змін, а Франція й Англія завсіди матимуть добру можливість удати невинних і звалити вину на свого східного приятеля. Подібно або ще гостріще висловлюються инші органи правої преси, звертаючися з гострими закидами проти теперішнього німецького правительства, а особливо проти теперішнього міністра заграничних справ.

Особливо рішучо виступає численна провінціональна преса (як нпр. „Ostpreussische Zeitung", „Allensteiner Zeitung", „Zeitung für Hinterpommern" і т. д.) й уважає положення Німеччини в Раді Ліги Націй цілком неможливим і безвиглядним, а оптимізм д-ра Штреземана вповні неоправданим і шкідливим для дальшого розвитку німецьких справ.

Права преса реєструє теж некорисні відзиви англійської й швайцарської преси й критикує поведення німецької делегації, яка на її гадку не сповнила надій, які на неї покладали не тільки самі Німці, але й деякі менші невтральні держави.

Н. Я.

Нарешті!

Поява запропащеного міністеріяльного розпорядку. — Прушинський ante portas.—Прушинський чи Суйковський.

Дирекції українських гімназій вкінці діждалися обіцюваного і вже стільки разів згадуваного міністерського розпорядку в справі навчання історії і географії в середніх школах з непольською викладовою мовою, розпорядку, коло якого вже повстала ціла література й розвинулися гострі наступи польської шовіністичної преси. Для обзнайомлення наших читачів наводимо в цілости цей, всетаки цікавий документ:

Min. Wyz. Rel. i Ośw. Pub.
Warszawa, 2. czerwca 1926.
Nr. II. 628e/26.

Do Panów Kuratorów Okręgów Szkolnych: Lwowskiego, Wołyńskiego, Poleskiego, Wileńskiego i Białoruskiego.

Ministerstwo poleca Panom Kuratorom wymagać we wszystkich szkołach średnich ogólnokształcących z językiem nauczania niepolskim, w których program tak jest ukształcony, iż historja Polski jest oddzielona jako osobny przedmiot od nauki historji powszechnej, prowadzenia w języku polskim nauki języka i literatury polskiej, historji Polski i nauki o Polsce współczesnej. W języku polskim prowadzi się również nauka geografji Polski w gimnazjum wyższem. Nauka innych działów historji i geografji może odbywać się w języku nauczania szkoły. Kierownik ministerjum J. Mikułowski-Pomorski.

В першу чергу кидається у вічі, що розпорядок датований днем 2. червня, значить до львівської кураторії мусів прийти ще при кінці минулого шкільного року. Тоді була ще пора ввести відповідні українські підручники, а дирекції українських гімназій, куди за ери Грабського для навчання історії понасаджувано учителів Поляків, мали час поробити потрібні зарядження, щоби привернути вчителів-Українців. Тимчасом львівська кураторія сховала цей міністерський розпорядок під сукно, переждала цілі ферії, переждала двотижневі надзвичайні ферії, переждала початок нового шкільного року і щойно після кількох енергійних запитів у нашій пресі рішилася випустити розпорядок на денне світло, по тримісячній задержці, коли ученики вже покупили собі польські підручники, коли на приказ візитаторів тоїж кураторії переважну частину годин науки історії і географії в українських гімназіях поприділювано учителям Полякам, котрі зовсім не знають української мови.

Зміст самого розпорядку ясний, як в рідко котрім міністерськім розпорядку. Розпорядок показує, в яких заведеннях з непольською викладовою мовою і в якім обсязі куратори названих шкільних округів мають право жадати польського викладу історії географії. Розпорядок домагається, щоби в тих середніх школах, в яких історія Польщі є виділена зі всесвітньої історії як зовсім окремий предмет науки (значить фігурує також на свідоцтвах з окремими нотами), цього окремого предмету (історії Польщі) навчали не у викладовій мові школи, лише в польській мові. Всесвітня історія в цих школах, а також і історія Польщі у всіх инших середніх школах (тобто всюди там, де вона не становить окремого предмету науки) має вестися у викладовій мові даної школи. А що на области львівської кураторії в ніодній середній школі історія Польщі не має окремого предмету навчання, лише трактується у тісній сполуці зі всесвітньою історією, то не може бути ніякого сумніву, що по духу нового міністерського розпорядку у всіх українських гімназіях науки історії по всіх клясах і на всіх ступнях має вестися лишень в українській мові. Щодо географії, то розпорядок вимагає, щоби географію Польщі у вищій гімназії (значить тепер в V. клясі) навчано в польській мові; у всіх инших клясах, отже і географію Польщі в II-ій клясі, треба вчити по українськи.

Стільки міністерський розпорядок. Але неофіціяльний куратор львівської шкільної округи п. Марцелі Прушинський видав тоїж самої днини в „Слові Польскім" розпорядок зовсім противний до міністерського. При помочі карколомних редукцій, які є насміхом з елементарних правил льогічного думання, вивертає справу до гори дном і „вияснює", що міністерське зарядження не приносить ніякої зміни у дотеперішнім стані, бо дозволяє на науку історії у непольській мові тільки в тих школах, в яких історія Польщі є окремим предметом навчання. А що на области львівської кураторії таких середніх шкіл нема, то тут науки історії по всіх заведеннях та у всіх клясах має вестися... по польськи. Та визначний специяліст від „ruskich końcówek" забув ще виснити три справи: 1) чому в такім разі міністр свій розпорядок звертає в першу чергу до львівського куратора; 2) чому сам п. Прушинський виступив проти цього розпорядку аж з інтерпеляцією в соймі; 3) чому він у цій-же самій статті у „Słow-i Polsk-im" погрожує міністрові найвищим трибуналом? Не даром самі земляки п. Прушинського вже давно посилали його до одної місцевости, сусідної від півдня зі Львовом на курацію.

Але ми привикли вже до ріжних дивоглядів та несподіванок. Хто знає, чи львівська кураторія не призпасть інтерпретації свого неофіціяльного шефа за автентичну і обовязуючу! Спосіб практичного переведення в життя цього розпорядку виявить незабаром нагладно